

Magdalena Mądra

Katedra Ekonomiki i Organizacji Przedsiębiorstw

Szkoła Główna Gospodarstwa Wiejskiego w Warszawie

Podatek rolny a nadwyżka bezpośrednia gospodarstw rolniczych według regionów FADN¹

Wstęp

Rozwiązania przyjęte w ustawie o podatku rolnym w 1984 r.² znacznie uprościły kryteria ustalania wymiaru tego obciążenia, które odnosi się do podstawowego składnika majątku gospodarstw rolniczych. Celem tak opracowanego systemu opodatkowania było m.in. doprowadzenie do zwiększenia dochodów budżetów gmin, wzmocnienie funkcji fiskalnej, a także wprowadzenie mechanizmów oddziaływania na efektywność prowadzonej produkcji rolniczej [Dziemianowicz 2009, s. 58–59]. Udział podatku rolnego w dochodach ogółem jednostek samorządów terytorialnych w latach 2004–2009 nie przekraczał 1%, odnotowując tendencję zmniejszenia tej wielkości [Forfa 2011, s. 78]. Funkcja fiskalna podatków wiąże się z gromadzeniem dochodów budżetowych [Przygodzka 2006, s. 231]. Zmniejszenie znaczenia wpływów z podatku rolnego w budżetach gmin świadczy o osłabieniu funkcji fiskalnej tego podatku. System podatkowy rolnictwa nie sprzyja również inwestowaniu i unowocześnianiu gospodarstw. Wynika to z braku zależności między podatkami a inwestycjami w gospodarstwach rolniczych [Wasilewski, Gruzziel 2008, s. 116].

Aktualna konstrukcja podatku rolnego sprzyja gospodarstwom dużym, generującym wysokie nadwyżki bezpośrednie, a tym samym wyższe dochody z prowadzonej działalności. Uzasadnieniem oderwania wymiaru podatku rolnego od dochodu i odniesienia do opodatkowania ziemi rolniczej (hektara przeliczeniowego) jest neutralny charakter tego obciążenia, który nie wpływa na decyzje ekonomiczne rolnika. Ponadto pobór takiego podatku może być bardziej skuteczny oraz może motywować do lepszego wykorzystania ziemi. Stworzo-

---

¹Praca naukowa finansowana ze środków na naukę w latach 2009–2011 jako własny projekt badawczy MNiSW nr N N113 032535.

²Ustawa z dnia 15 listopada 1984 r. o podatku rolnym, Dz.U. z 2006 r. Nr 136, poz. 969.

ny system ulg i zwolnień przy podatku rolnym miał umożliwić dostosowanie wysokości obciążenia gospodarstw do lokalnych warunków ekonomicznych i środowiskowych w danym regionie [Dziemianowicz 2007, s. 167]. Obciążenie każdego hektara użytków rolniczych (UR) gospodarstw wiąże się głównie z ich rodzajem, klasą bonitacyjną gleby, a także przynależnością do okręgu podatkowego. Wymiar podatku rolnego nie jest uzależniony od wielkości gospodarstwa, typu rolniczego oraz uzyskanego dochodu.

Cel i metody badań

Celem opracowania jest określenie zależności między obciążeniem podatkiem rolnym gospodarstw rolniczych a generowaną nadwyżką bezpośrednią wyrażoną w ESU (Economic Size Unit)³.

Badaniom zostały poddane gospodarstwa indywidualne uczestniczące w systemie danych rachunkowości rolnej FADN. Dane te gromadzi Instytut Ekonomiki Rolnictwa i Gospodarki Żywnościowej – Państwowy Instytut Badawczy (IERiGŻ-PIB)⁴. W polu obserwacji FADN znajdują się gospodarstwa towarowe, które wytwarzają w danym regionie FADN co najmniej 90% wartości standardowej nadwyżki bezpośredniej (SGM)⁵. W systemie FADN gospodarstwa indywidualne zostały dobrane w sposób celowy, odzwierciedlając liczebność danych typów rolniczych, ustaloną na podstawie powszechnego spisu rolnego w 2002 roku. Do analizy w opracowaniu przyjęto dane empiryczne z lat 2004–2009, obejmujące indywidualne gospodarstwa.

W klasyfikacji gospodarstw rolnych włączonych do pola obserwacji FADN wydzielono w Polsce cztery regiony: Pomorze i Mazury (woj. zachodniopomorskie, pomorskie, warmińsko-mazurskie, lubuskie), Wielkopolska i Śląsk (woj. kujawsko-pomorskie, wielkopolskie, dolnośląskie, opolskie), Mazowsze i Podlasie (woj. łódzkie, mazowieckie, lubelskie, podlaskie) oraz Małopolska i Pogórze (woj. śląskie, podkarpackie, świętokrzyskie, małopolskie). Ustalona liczebność próby polskiego FADN obejmuje około 12 100 gospodarstw rolnych i oznacza, że jedno gospodarstwo reprezentuje średnio około 62 gospodarstwa znajdujące

---

³To parametr wykorzystywany do określenia wielkości ekonomicznej gospodarstwa rolnego, która jest ustalana na podstawie standardowych nadwyżek bezpośrednich gospodarstwa. Jedno ESU odpowiada w Polsce równowartości 1200 euro [Goraj i in. 2010, s. 8].

⁴Ustawa z dnia 29 listopada 2000 r. o zbieraniu i wykorzystywaniu danych rachunkowych z gospodarstw rolnych.

⁵Nadwyżkę tę (Standard Gross Margin) obliczono jako różnicę uzyskanych przychodów skorygowanych o średnią wartość poniesionych kosztów bezpośrednich obliczonych na podstawie danych z trzech ostatnich kwartałów w danym regionie FADN.

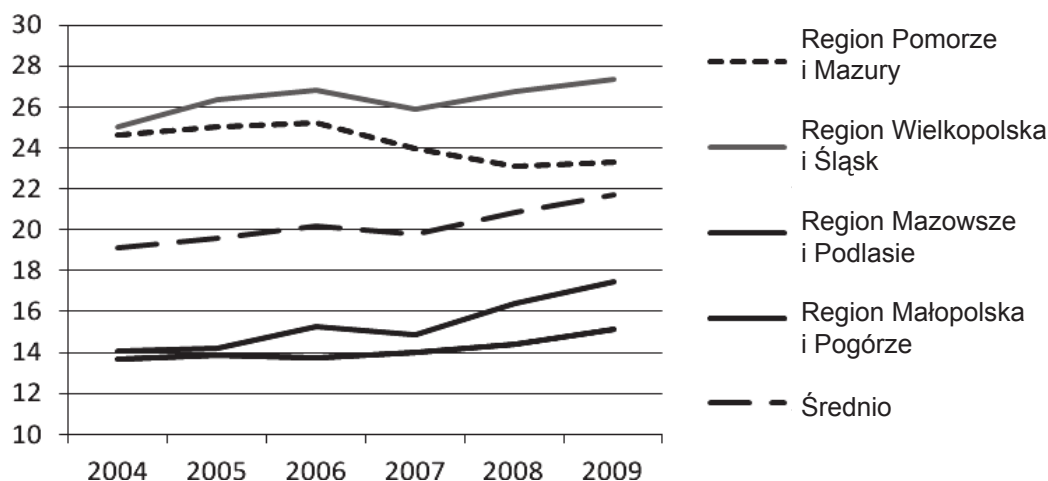
się w polu obserwacji gospodarstw towarowych w Polsce [Goraj i in. 2010, s. 5]. Wyniki standardowe otrzymane dla regionów FADN są reprezentatywne dla całej populacji gospodarstw towarowych w Polsce.

Poszczególne regiony, w których obliczane są standardowe nadwyżki bezpośrednie, wyodrębnione były na podstawie m.in. podobnych warunków produkcji, struktury obszarowej gospodarstw, a także stosowanych technologii i organizacji produkcji [Goraj i in. 2004, s. 30]. W regionie Pomorze i Mazury dominują gospodarstwa bardzo duże o powierzchni powyżej 50 UR oraz o typie rolniczym uprawy polowe. Region ten charakteryzuje produkcja prowadzona na średnim poziomie intensywności [Brzezicki, Mikołajczyk, Wituszyńska 2011, s. 38]. W regionie Wielkopolska i Śląsk również dominują gospodarstwa duże, a produkcja prowadzona jest w sposób bardzo intensywny (najwyższe zużycie nawozów i plony zbóż, a także wysoka wydajność krów mlecznych i obsada trzody chlewnej). W regionie tym przeważają gospodarstwa o mieszanym typie rolniczym [Mańko, Smolik 2011, s. 38]. Region Mazowsze i Podlasie reprezentuje obszar, na którym znajdują się gospodarstwa o średniej powierzchni UR oraz przeciętnym poziomie intensywności produkcji. Region ten zajmuje drugie miejsce pod względem obsady krów mlecznych w gospodarstwach oraz reprezentuje średnie warunki działalności rolniczej. Przeważającym typem rolniczym są gospodarstwa mieszane, a następnie zwierzęta żywione w systemie wypasowym [Cholewa, Kambo 2011, s. 38]. Region Małopolska i Pogórze charakteryzuje się niskim poziomem intensywności produkcji oraz przewagą gospodarstw małych (rozdrobienie agrarne) [Osuch i in. 2004, s. 6–7]. W regionie tym przeważa udział gospodarstw o typie mieszanym i uprawy polowe [Szmigiel, Tarasiuk 2011, s. 38].

Opracowanie statystyczne danych przeprowadzono przy wykorzystaniu programu STATISTICA 10.

Wyniki badań

Na rysunku 1 przedstawiono średni poziom siły ekonomicznej w podziale na regiony FADN. Najwyższy poziom siły ekonomicznej (21,7 ESU) odnotowano w 2009 r. Dynamika wzrostu siły ekonomicznej gospodarstw w Polsce w 2009 r. w stosunku do 2004 r. wynosiła 13,6%. Świadczy to o uzyskaniu większej nadwyżki bezpośredniej, a tym samym o poprawie efektywności oraz wydajności produkcyjnej ich działalności. Najwyższą siłą ekonomiczną charakteryzował się region Wielkopolska i Śląsk (od 25,0 ESU w 2004 r. do 27,1 ESU w 2009 r.). Wiązać się to może z przewagą rolniczych typów mieszanych gospodarstw. Regionem, w którym siła ekonomiczna kształtowała się na najniższym poziomie była Małopolska i Pogórze (od 13,7 ESU w 2004 r. do 15,2 ESU w 2009 r.).

Rysunek 1

Siła ekonomiczna gospodarstw (ESU)

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych PL-FADN.

W regionie tym powierzchnia UR ogółem gospodarstwa była zbliżona do tej odnotowanej w regionie Mazowsze i Podlasie, natomiast wielkość ta charakteryzowała się znacząco wyższym odchyleniem standardowym. Wskazuje to na wyższe zróżnicowanie powierzchni UR w regionie Małopolska i Pogórze. W badanym okresie odnotowano ponadto zwiększenie różnicy między siłą ekonomiczną gospodarstw z regionu Wielkopolska i Śląsk (wzrost nadwyżki bezpośredniej) oraz Pomorze i Mazury (spadek nadwyżki bezpośredniej).

W tabeli 1 przedstawiono relację podatku rolnego do siły ekonomicznej. Obliczony wskaźnik pozwolił na ocenę poziomu obciążenia nadwyżki bezpośredniej przy uwzględnieniu warunków produkcji w każdym regionie. Od 2006 r. odnotowano wzrost tej relacji we wszystkich analizowanych regionach, z 58,9 zł/ESU do 92,6 zł/ESU w 2009 r. Najwyższe obciążenie podatkiem rolnym wystąpiło w latach 2004–2008 w regionie Pomorze i Mazury i wynosiło od 90,9 zł/ESU w 2006 r. do 142,3 zł/ESU w 2008 r. (wzrost o 56,5%). W 2009 r. relacja podatku rolnego do siły ekonomicznej była najwyższa w regionie Małopolska i Pogórze i wynosiła 199,4 zł/ESU. Najniższą relację podatku rolnego do ESU odnotowano w latach 2004–2008 w regionie Mazowsze i Podlasie (od 44,8 zł/ESU w 2006 r. do 58,8 zł/ESU w 2008 r.), natomiast w 2009 r. w regionie Pomorze i Mazury (83,5 zł/ESU). Zróżnicowanie to potwierdza znaczącą rozbieżność w obciążeniu podatkiem rolnym gospodarstw w odniesieniu do uzyskiwanych dochodów, w zależności od warunków ekonomicznych w danym regionie.

W tabeli 2 przedstawiono odchylenie standardowe relacji podatku rolnego do siły ekonomicznej gospodarstw. Wielkość ta jest miarą rozproszenia danej zmiennej, pozwala na ocenę na ile poszczególne wartości badanej relacji w gospodarstwach odchylają się od średniej wartości. Wielkość ta była najwyższa

Tabela 1

Relacja podatku rolnego do siły ekonomicznej [zł/ESU]

Wyszczególnienie	Lata						Zmiana 09/04
	2004	2005	2006	2007	2008	2009	
Region Pomorze i Mazury	102,4	102,8	90,9	105,0	142,3	83,5	-18,9
Region Wielkopolska i Śląsk	62,1	65,9	56,4	63,4	93,3	76,7	14,6
Region Mazowsze i Podlasie	53,2	53,7	44,8	50,4	58,8	115,1	61,9
Region Małopolska i Pogórze	65,5	75,7	62,3	72,2	96,1	119,4	53,9
Średnio	66,6	69,1	58,9	67,2	91,2	92,6	26,0

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych PL-FADN.

Tabela 2

Odchylenie standardowe relacji podatek rolny do siły ekonomicznej [zł/ESU]

Wyszczególnienie	Lata					
	2004	2005	2006	2007	2008	2009
Region Pomorze i Mazury	191,8	162,0	158,1	179,0	131,2	109,4
Region Wielkopolska i Śląsk	111,9	120,7	100,7	101,4	150,3	87,1
Region Mazowsze i Podlasie	78,4	79,6	60,0	73,4	82,6	189,4
Region Małopolska i Pogórze	77,3	112,8	71,9	90,1	125,6	145,6
Średnio	121,5	120,2	104,2	115,0	136,6	114,6

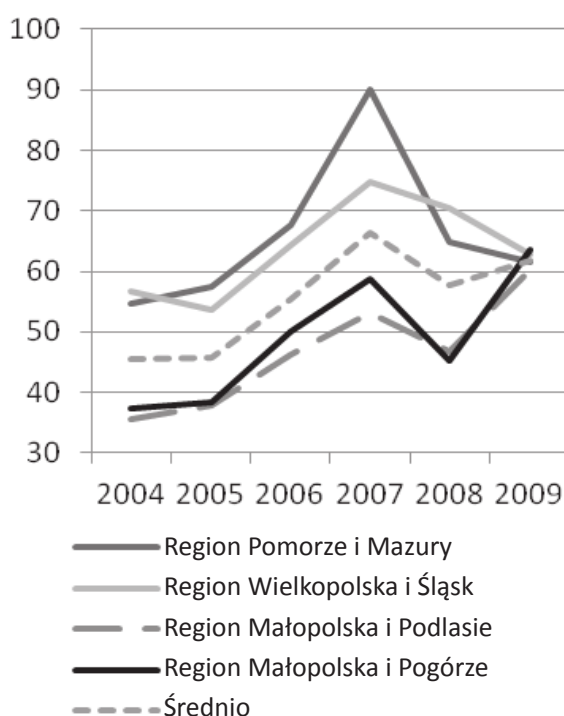
Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych PL-FADN.

w 2008 r. i wynosiła średnio 136,6 zł/ESU. Sytuacja ta kształtowała wyższe rozproszenie relacji podatku rolnego do nadwyżki finansowej gospodarstw. Świadczy to o wyższym zróżnicowaniu warunków produkcji oraz obciążenia fiskalnego gospodarstw w tym roku. Najwyższy poziom odchylenia standardowego dla relacji podatek rolny do ESU odnotowano w latach 2004–2007 w regionie Pomorze i Mazury.

W 2008 r. najwyższe odchylenie standardowe relacji podatku rolnego do siły ekonomicznej gospodarstw charakteryzowało region Wielkopolska i Śląsk (150,3 zł/ESU), natomiast w 2009 r. Mazowsze i Podlasie (189,4 zł/ESU). Wskazuje to na znaczącą zmienność rozproszenia badanej relacji między regionami. Nie odnotowano stałego trendu zmian w ramach danych regionów FADN, co wynika z odmiennej charakterystyki działalności tych gospodarstw.

Na rysunku 2 przedstawiono średni dochód z rodzinnego gospodarstwa rolnego w podziale na regiony. Najwyższy dochód odnotowano w regionie Pomorze i Mazury, który w 2007 r. wyniósł 66,3 tys. zł. W tym roku stwierdzono również najwyższe zróżnicowanie między średnią wartością dochodu uzyskanego przez gospodarstwa w skali kraju. W badanym okresie zróżnicowanie w poziomie uzyskiwanego dochodu zmniejszyło się i w 2009 r. wynosiło średnio 61,7 tys. zł.

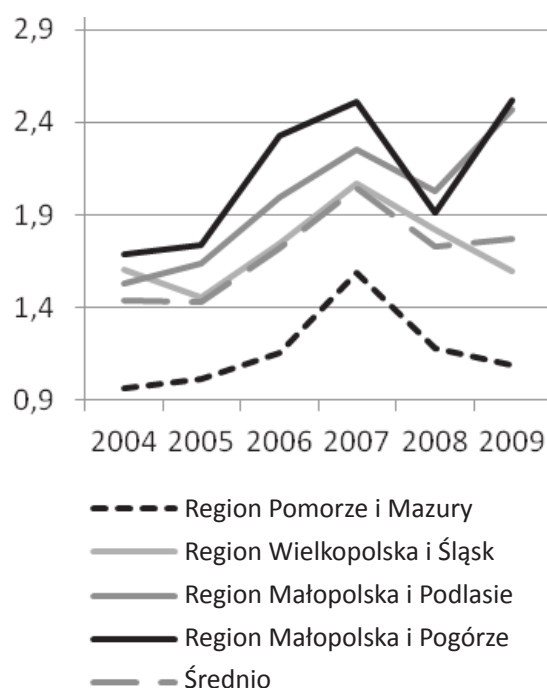
Na rysunku 3 przedstawiono relację dochodu z rodzinnego gospodarstwa rolnego w przeliczeniu na 1 ha powierzchni UR ogółem w gospodarstwie.

Rysunek 2

Dochód z rodzinnego gospodarstwa rolnego [tys. zł]

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych PL-FADN.

Rysunek 3

Dochód z rodzinnego gospodarstwa rolnego na 1 ha powierzchni UR ogółem [tys. zł/ha UR]

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych PL-FADN.

Najwyższą wartość dochodu odnotowano w 2007 r., która średnio wynosiła 2,0 tys. zł/ha UR. W latach 2008–2009 relacja ta była na zbliżonym poziomie i wynosiła odpowiednio 1,7 i 1,8 tys. zł/ha UR. Najwyższy poziom tej relacji odnotowano w latach 2004–2007 w regionie Małopolska i Pogórze, natomiast w latach 2008–2009 w regionie Mazowsze i Podlasie. Różnice tej wielkości w odniesieniu do średniego poziomu dochodu przypadającego na jedno gospodarstwo wynikają z odmiennej struktury typów rolniczych produkcji przeważających w danym regionie.

Odchylenie standardowe dostarcza informacji o istnieniu zróżnicowania wśród wartości badanej zmiennej, natomiast dla celów oceny wielkości rozproszenia tych wartości i porównania ich do innej zmiennej stosuje się współczynnik zmienności. Wielkość tę oblicza się jako relację odchylenia standardowego i średniej arytmetycznej [Kowalski 2006, s. 90]. W tabeli 3 przedstawiono współczynnik zmienności relacji podatku rolnego do siły ekonomicznej gospodarstw rolniczych.

Tabela 3

Współczynnik zmienności relacji podatku rolnego do siły ekonomicznej [%]

Wyszczególnienie	Lata					
	2004	2005	2006	2007	2008	2009
Region Pomorze i Mazury	187,4	157,5	174,0	170,5	92,2	131,0
Region Wielkopolska i Śląsk	180,2	183,0	178,6	159,9	161,0	113,7
Region Mazowsze i Podlasie	147,2	148,2	134,1	145,7	140,4	164,5
Region Małopolska i Pogórze	118,0	149,0	115,4	124,9	130,7	122,0
Średnio	182,5	173,8	177,0	171,2	149,7	123,7

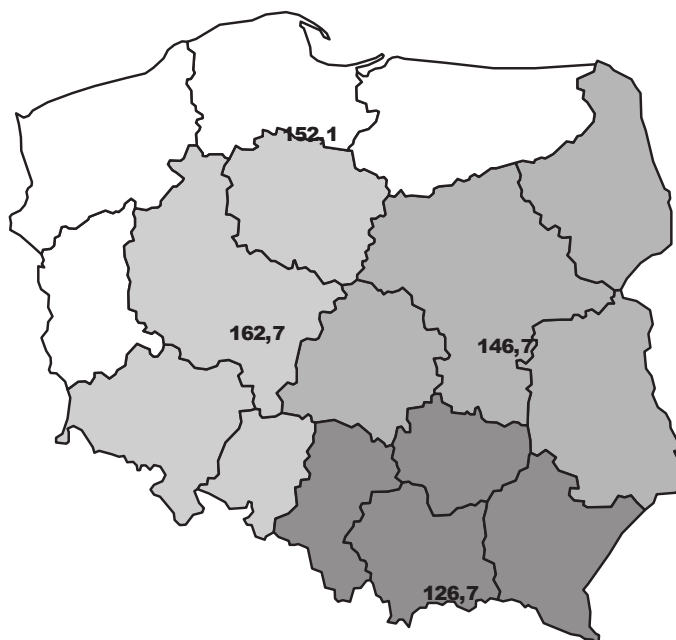
Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych PL-FADN.

Najwyższy poziom współczynnika zmienności relacji podatku rolnego do siły ekonomicznej odnotowano w 2004 r., który średnio wyniósł 182,5%, natomiast najniższy stwierdzono w 2009 r. (123,7%). Wiąże się to ze zbliżonym poziomem dochodu z rodzinnego gospodarstwa rolnego w podziale na regiony w 2009 r. (rys. 2, 3.). Świadczy to również o zmniejszeniu różnicy obciążenia podatkiem rolnym nadwyżki bezpośredniej w skali kraju, co może potęgować brak oddziaływania tego podatku na zachowania rolników.

Najwyższą zmiennością obciążenia nadwyżki bezpośredniej podatkiem rolnym charakteryzowały się w latach 2004–2007 regiony Pomorze i Mazury oraz Wielkopolska i Śląsk. W 2008 r. wielkość ta była najwyższa w regionie Wielkopolska i Śląsk (161,0%), a w 2009 r. w regionie Mazowsze i Podlasie (164,5%). Wskazuje to na zróżnicowany poziom tego podatku w relacji do nadwyżki bezpośredniej w tych regionach w badanym okresie.

Najniższe zróżnicowanie obciążenia nadwyżki bezpośredniej podatkiem rolnym odnotowano w Regionie Małopolska i Pogórze, co wiązać się może z wysokim rozdrobnieniem agrarnym i stosunkowo niskim obciążeniem fiskalnym, związanym z ziemią rolniczą.

Na rysunku 4 przedstawiono średni poziom współczynnika zmienności relacji podatku rolnego do siły ekonomicznej gospodarstw w badanym okresie. Najwyższy poziom współczynnika zmienności stwierdzono w regionie Wielkopolska i Śląsk, który wyniósł 162,7%, najniższy natomiast w regionie Małopolska i Pogórze – 126,7%. Wskazuje to na bardziej zróżnicowane oddziaływanie podatku rolnego w stosunku do nadwyżki bezpośredniej gospodarstw w regionie Wielkopolska i Śląsk w porównaniu do Małopolski i Pogórza.

Rysunek 4

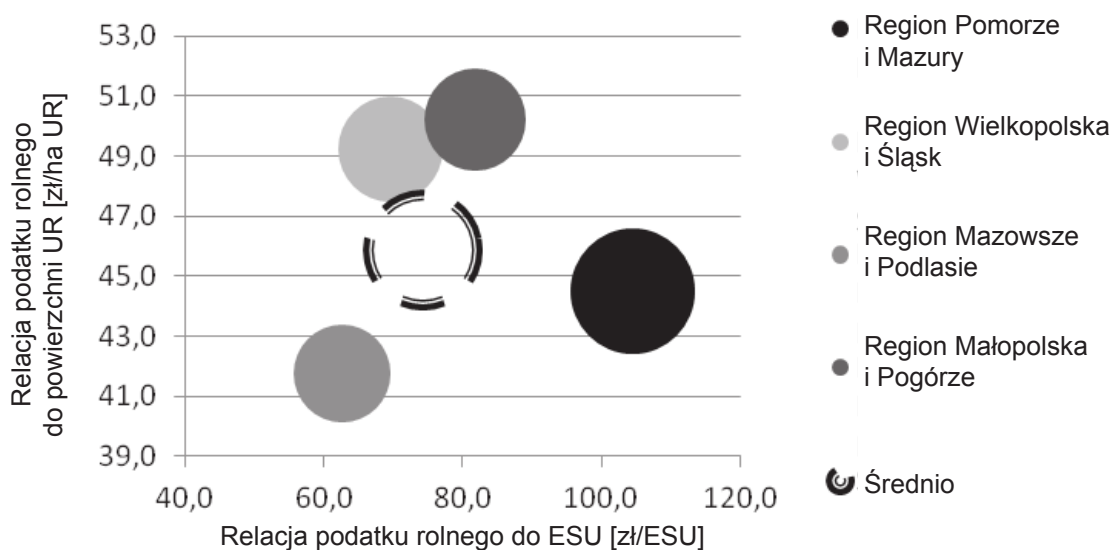
Średni współczynnik zmienności relacji podatku rolnego do siły ekonomicznej w latach 2004–2009 [%]

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych PL-FADN.

Na rysunku 5 przedstawiono zależność między podatkiem rolnym przypadającym na 1 ha UR ogółem w stosunku do podatku rolnego obciążającego 1 ESU w gospodarstwach rolniczych. Zależność ta pozwala na porównanie obciążenia podatkiem rolnym zarówno powierzchni UR, jak i nadwyżki bezpośredniej. Gdyby wielkości te dla poszczególnych regionów znajdowały się na linii 45° wychodzącej z początku układu współrzędnych, to świadczyłoby to o równomiernym obciążeniu fiskalnym zarówno ziemi, będącej czynnikiem produkcji, jak i nadwyżki bezpośredniej uzyskanej w gospodarstwach.

Region Pomorze i Mazury charakteryzował się najwyższym średnim obciążeniem fiskalnym nadwyżki bezpośredniej, przy niższej niż średnia relacji podatku rolnego przypadającego na 1 UR ogółem. W regionie Mazowsze i Podlasie odnotowano najniższe obciążenie podatkiem rolnym zarówno nadwyżki bezpośredniej, jak i wartości podatku przypadającego na 1 ha UR. Zbliżone obciążenie

Rysunek 5

Zależność między średnim podatkiem rolnym i powierzchnią UR a średnią wartością podatku rolnego przypadającą na 1 ESU w latach 2004–2009

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych PL-FADN.

nie podatkiem rolnym zarówno 1 ESU, jak i 1 ha UR stwierdzono w regionie Małopolska i Pogórze oraz Wielkopolska i Śląsk. Świadczy to o zbliżonym oraz relatywnie wysokim obciążeniu podatkiem rolnym nadwyżki bezpośredniej oraz powierzchni UR w stosunku do średnich wielkości tych relacji w całym kraju. Obciążenie tym podatkiem w regionach Małopolska i Pogórze oraz Wielkopolska i Śląsk kształtowało się odpowiednio na poziomie 50,0 zł/ha UR oraz od 60 do 72,5 zł/ESU.

Wnioski

W opracowaniu określono zróżnicowanie obciążenia podatkiem rolnym w odniesieniu do nadwyżki bezpośredniej uzyskanej przez gospodarstwa rolne według regionów FADN. Na podstawie przeprowadzonych badań sformułowano następujące wnioski:

1. W ramach regionów FADN nie odnotowano stałej tendencji zmian obciążenia podatkiem rolnym nadwyżki bezpośredniej generowanej przez gospodarstwa. Zróżnicowanie to było znaczące w latach 2007–2008, a mniejsze w 2009 r., w którym poziom dochodów z rodzinnego gospodarstwa rolnego był zbliżony we wszystkich regionach do średniej dla całego kraju. Świadczy to o braku powiązania wymiaru podatku rolnego z sytuacją ekonomiczno-finansową gospodarstw.

2. Zbliżone tendencje w obciążeniu podatkiem rolnym w badanym okresie stwierdzono dla regionu Małopolska i Pogórze oraz Wielkopolska i Śląsk, mimo różnego poziomu intensywności produkcji rolniczej.
3. Najwyższą zmienność relacji podatku rolnego do siły ekonomicznej odnotowano w regionie Wielkopolska i Śląsk. Świadczy to o wyższym zróżnicowaniu obciążenia nadwyżki bezpośredniej podatkiem rolnym w tym regionie.
4. Wyodrębnienie regionów FADN ze względu na specyfikę prowadzonej działalności potwierdza zróżnicowanie obciążenia podatkiem rolnym nadwyżki bezpośredniej. Wielkość ta w badanym okresie odnotowała jednak tendencję malejącą, co świadczyć może o coraz mniejszym znaczeniu tego podatku w oddziaływaniu na gospodarstwa i pełnionej funkcji fiskalnej.

Literatura

- BRZEZIK R., MIKOŁAJCZYK I., WITUSZYŃSKA A., *Wyniki standardowe uzyskane przez gospodarstwa rolne uczestniczące w Polskim FADN w 2009 roku, region FAND 785 Pomorze i Mazury*. IERiGŻ, Warszawa 2011.
- CHOLEWA I., KAMBO K., *Wyniki standardowe uzyskane przez gospodarstwa rolne uczestniczące w Polskim FADN w 2009 roku, region FAND 795 Mazowsze i Podlasie*. IERiGŻ, Warszawa 2011.
- DZIEMIANOWICZ R., *Efektywność systemu opodatkowania rolnictwa*. Wydawnictwo Uniwersytetu w Białymstoku, Białystok 2007.
- FORFA M., *Podatek rolny a rozwój gospodarstw rolnych*. Zeszyty SGGW, Ekonomika i Organizacja Gospodarki Żywnościowej nr 89, Warszawa 2011.
- GORAJ L., MAŃKO S., SASS R., WYSZKOWSKA Z., *Rachunkowość rolnicza*. Wydawnictwo Difin, Warszawa 2004.
- GORAJ L., MAŃKO S., OSUCH D., PŁÓNKA R., *Wyniki standardowe uzyskane przez gospodarstwa rolne uczestniczące w Polskim FADN w 2009 roku*. IERiGŻ, Warszawa 2010.
- KOWALSKI J.M., *Podstawy statystyki opisowej dla ekonomistów*. Wydawnictwo Wyższej Szkoły Bankowej, Poznań-Chorzów 2006.
- MAŃKO S., SMOLIK A., *Wyniki standardowe uzyskane przez gospodarstwa rolne uczestniczące w Polskim FADN w 2009 roku, region FAND 790 Wielkopolska i Śląsk*. IERiGŻ, Warszawa 2011.
- OSUCH D., GORAJ L., SKARŻYŃSKA A., GRABOWSKA K., *Plan wyboru próby gospodarstw rolnych polskiego FADN*. IERiGŻ, Warszawa 2004.
- PRZYGODZKA R., *Fiskalne instrumenty wspierania rozwoju rolnictwa – przyczyny stosowania, mechanizmy i skutki*. Wydawnictwo Uniwersytetu w Białymstoku, Białystok 2006.
- SZMIGIEL J., TARASIUK R., *Wyniki standardowe uzyskane przez gospodarstwa rolne uczestniczące w Polskim FADN w 2009 roku, region FAND 800 Małopolska i Pogórze*. IERiGŻ, Warszawa 2011.
- WASILEWSKI M., GRUZIEL K., *Podatek rolny a podatek dochodowy – konsekwencje zmian dla gospodarstw rolniczych*. Roczniki Nauk Rolniczych, seria G, T. 94, z. 2, Warszawa 2008.

Agriculture Tax Burden and Gross Margin in Agriculture Farms According to FADN Regions

Abstract

The elaboration presents the burden of agriculture tax in farms according to gross margin in division of FADN regions in Poland. The article deals also with standard deviation and variation coefficient of agriculture tax in relation to economic size unit. The presented research was surveyed in years 2004–2009, in all 4 regions. On the basis of conducted research ascertained that relations between variation of agriculture tax to gross margin noticed decreasing tendency. It explained the natural effect of agriculture tax in relation to gained income among farms.